Dicționarele explicative românești contemporane. Referințe științifice

Mihaela POPESCU*

> „La réalisation d'un dictionnaire est une tâche longue et fort difficile, et elle n'est que très rarement menée à bonne fin. En effet, il est permis d'affirmer, sans malice, que tout dictionnaire est facilement critiquable et que même les meilleurs et les plus reconnus ne sont pas sans failles fort importantes. Le dictionnaire s'avère donc – de par sa nature – comme un instrument nécessairement incomplet et imparfait" (Mel'čuk 1995: 21).

Keywords: *lexicology*; *lexicography*; *language dictionary*; *explanatory dictionary*; *scientific information*

1. Clasificarea dicționarelor. Scurtă trecere în revistă

După cum se știe, dicționarele se pot clasifica în funcție de diferite criterii. Cercetătorii, mai ales cei aparținând școlii franceze (Quemada, Guilbert, Rey, Rey-Debove etc.), au adus contribuții notabile în acest domeniu, al teoretizării structurii și informației conținute de lexicoane și au alcătuit, de-a lungul timpului, tipologii mai mult sau mai puțin asemănătoare, în funcție de *materialul lexical* (microstructură și macrostructură) cuprins în acestea sau de alte criterii, de tip *formal* ori care vizează *suportul* pe care circulă această informație. În cele ce urmează, am utilizat termenii *microstructură*, respectiv *macrostructură*, în accepțiunea lui Melčuk (1995: 32 sqq.), sintetizată de către Rey-Debove:

> Tout dictionnaire s'articule sur une macrostructure (nomenclature, ou liste d'unités) et sur une microstructure (programme d'information applicable à toutes ces unités) (Rey-Debove 2005: 1).

și Campos Martin:

> Du point de vue de la forme, tous les dictionnaires possèdent un élément linguistique qui reçoit la dénomination d'*entrée* (ou *adresse*) et d'une série d'informations qui reçoivent le nom d'*article*. C'est ainsi que l'ensemble d'entrées est défini comme *macrostructure* et l'ensemble d'articles est connu comme *microstructure* (Campos Martin 2009: 321).

* Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", București, Romania (msmihaelap@yahoo.com).

„Philologica Jassyensia", an XIV, nr. 2 (28), 2018, p. 101–118

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

Vom prezenta trei exemple de referinţă privind tipologizarea dicţionarelor, din literatura de specialitate străină. Aşa cum se va observa însă, fiecare dintre ele va include, drept categorii separate, bine delimitate, *dicţionarele limbii*, respectiv *dicţionarele enciclopedice*. Nu numai delimitarea, ci chiar opoziţia celor două tipuri a fost subliniată clar de Quemada. Acesta afirmă că dicţionarele limbii au ca obiectiv înţelegerea cuvintelor incluse, precum şi a utilizării lor în discurs:

> Les dictionnaires de langue... sont ceux dont les commentaires se limitent à assurer la compréhension des termes consignés et de leur emploi dans le discours (Quemada, *apud* Harhătă 2015: 136).

Ele sunt dicţionare referitoare la *cuvinte*, în timp ce lucrările lexicografice enciclopedice, sunt dicţionare referitoare la *lucrurile desemnate prin cuvinte*, la *obiecte,* constituind, practic, liste extinse de date extralingvistice:

> Alors que les précedents[les dictionnaires de la langue, n.n.] s'attachaient aux mots, ils vont, pour leur part, s'attacher plutôt aux choses désignées par les mots. Leur définition est, négativement, celle de repertoires de données extralinguistiques (*ibidem*).

Cu mai mult de jumătate de secol în urmă, Guilbert (1969: 8 sqq.) alcătuia una dintre clasificările rămase ca reper în istoria lexicografiei moderne. Ţinând seama în special de aria largă a macrostructurii şi de modul de prezentare a sensului în cadrul microstructurii dicţionarelor şi mai puţin de aspectele formale şi gramaticale, autorul consideră că acestea se pot grupa astfel:

1. enciclopedii;
2. dicţionare ştiinţifice şi tehnice;
3. dicţionare lingvistico-enciclopedice, prezentând ca lucrări-reper pentru această categorie *Grand Larousse Encyclopédique* şi *Le Dictionnaire Encyclopédique Quillet* (în 6 volume).

Despre cel dintâi, Guilbert consideră că reprezintă sinteza a trei tipuri diferite de dicţionare: *dicţionar al limbii, dicţionar terminologic* («glossaires techniques») şi *dicţionar enciclopedic*:

> L'architecture du *Grand Larousse Encyclopédique* se caractérise par la synthèse de trois formules, un dictionnaire de la langue, une somme de glossaires techniques, une encyclopédie de connaissances. Car, dans cette dernière formule, le principe du classement linguistique se trouve affirmé plus nettement par la systématisation d'une organisation tripartite: vocabulaire commun, vocabulaire technique, encyclopédie.

4. dicţionare ale limbii, având ca model *Dicţionarul Robert* (în 6 volume), dar, din anumite puncte de vedere, şi *Tezaurul limbii franceze*:

> Le premier [dictionnaire de la langue, n.n.], réalisé après 1945 est le *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* de Paul Robert en 6 volumes. Ce dictionnaire, dans sa conception, se situe dans la lignée du Littré dont il veut être une mise à jour. Il modernise la masse lexicale de Littré en éliminant un certain nombre d'archaïsmes mais avec une certaine timidité, selon la conception essentiellement historiciste du lexicographe de référence [...]. „Le Trésor de la langue française [...] entre aussi dans la catégorie des dictionnaires de langue" (Guilbert 1969: 25).

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

5. dicționar de tip lingvistic, care are ca referință limba contemporană, în aspectele sale normative («*du bon usage*») și care dezvoltă metodele de analiză modernă a lexemelor incluse, făcând abstracție de lexicul arhaic, dialectal etc. prezent în literatură:

Despre cel dintâi, Guilbert consideră că reprezintă sinteza a trei tipuri diferite de dicționare: *dicționar al limbii, dicționar terminologic* («glossaires techniques») și *dicționar enciclopedic*:

> La formule *linguistique* la plus délibérée se trouve dans le *Dictionnaire du français contemporain* réalisé par une équipe dirigée par Jean Dubois. L'ensemble de l'ouvrage s'appuie sur les méthodes d'analyse de la linguistique moderne qui ont déterminé aussi bien la conception de la langue de référence que la méthode de description des unités (Guilbert 1969: 26).

Potrivit lui Rey-Debove (2005: 1 sqq.) [t.n.], se disting:

1. dicționare generale ale limbii;
2. dicționare speciale;
3. dicționare enciclopedice;
4. dicționare monolingve;
5. dicționare bilingve;
6. dicționare istorice (sau diacronice, definite ca „dictionnaires d'une même langue dans le temps");
7. dicționare ale limbii vechi.

Ulterior, reluând problematica taxonomiei, Kasar (2008: 57) [t.n.] pune în opoziție tipurile de dicționare cosiderate prototipice:

1. dicționare monolingve / dicționare bilingve sau plurilingve;
2. dicționare extensive / dicționare restrictive;
3. dicționare alfabetice / dicționare tematice;
4. dictionare tipărite (pe suport de hârtie) / dicționare în format electronic / dicționare online („numériques");
5. dicționare propriu-zise /dicționare ilustrate / dicționare în imagini;
6. dicționare „de cuvinte" sau ale limbii / dicționare „de lucruri" sau enciclopedice,

bazându-și taxonomia pe următoarele criterii:

1. modul de prezentare al dicționarului;
2. materialul microstructurii dicționarului;
3. numărul și statutul limbilor prezente în dicționar;
4. caracteristicile informațiilor oferite de dicționar;
5. gradul de extindere a macrostructurii;
6. organizarea macrostructurii.

2. Complexitatea dicționarelor explicative

Dicționarele explicative asupra cărora ne vom opri în continuare se încadrează în seria *dicționarelor limbii.* Ne vom referi la ele pe parcursul acestei lucrări, utilizând sigla DE ori de câte ori vom vorbi despre acestea la modul general. De fiecare dată când vom face, însă, referire la un dicționar anume, vom utiliza sigla specifică, prezentă și în bibliografia finală.

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

Cercetând studii lexicologice, precum şi descrieri ale *dicţionarelor limbii* formulate de diferiţi autori observăm că acestea, şi implicit DE, pe care le vom consulta, au un grad sporit de complexitate în raport cu alte tipuri de lucrări lexicografice, de aici derivând şi dificultăţile întâmpinate în procesul lor de realizare. Un DE nu este niciodată simplu de alcătuit. Trăsăturile sale de *dicţionar al limbii* şi de *dicţionar general şi explicativ* fac ca, dintr-o varietate tipologică semnificativă de lexicoane (varietate ce include, în afara celor amintite anterior, şi dicţionare speciale, precum cele tematice, normative, terminologice, de sinonime, antonime, regionalisme, arhaisme, etc.), acesta să ocupe un loc aparte. Considerăm că, în privinţa complexităţii şi a dificultăţilor de realizare, DE sunt surmontate doar de dicţionarele de tip tezaur.

Vom susţine în continuare această poziţie, prezentând câteva argumente.

Una dintre problemele importante ale redactării unui DE o reprezintă alcătuirea macrostructurii. Pe de o parte, selectarea echilibrată a cuvintelor-intrare din masa largă a vocabularului (incluzând aici şi avalanşa de împrumuturi neologice), iar, pe de altă parte, din diferitele terminologii reprezintă una dintre provocări.

De asemenea, DE trebuie să realizeze corecta dezambiguizare a sensurilor, prin justa stabilire a conexiunilor semantice cu celelalte intrări şi sensuri din cuprinsul aceluiaşi dicţionar, dar şi să urmărească permanenta dinamică a acestora.

Aşadar, complexitatea acestui tip de glosar derivă, de asemenea, din necesitatea de a fi, pe cât posibil, în pas cu dinamica limbii. DE nu este o radiografie sincronică sau diacronică a unor zone lingvistice determinate istoric, semantic, teritorial sau în funcţie de diferite domenii etc., ci presupune, din partea autorilor, includerea şi gestionarea adecvată a cunoştinţelor din toate ariile enumerate. Acest tip de dicţionar conţine limba comună drept nucleu, putând să mai includă unii termeni regionali, arhaici, de specialitate, dar şi elemente recente, de exemplu.

Atât caracterul normativ, cât şi indicaţiile de tip diacronic, diastratic, diatopic, diastilistic şi, nu în ultimul rând, aspectul etimologic, se constituie, de asemenea, în trăsături importante, pe care DE le furnizează destinatarilor săi.

Ca urmare, nu doar cuprinderea a cât mai multor intrări în inventarul DE reprezintă un deziderat, ci şi selectarea acestora după criterii bine stabilite, precum şi livrarea către cititor a unor informaţii necesare şi suficiente, dar şi rafinarea datelor oferite pe multiple paliere lingvistice, de la forma cuvântului-titlu, la indicarea, unei etimologii. În acest sens, Rey-Debove afirmă:

> Le dictionnaire général d'une langue vise à décrire l'ensemble de son lexique mais ne peut décrire la totalité des mots. Les mots qui sont choisis d'abord sont les plus courants (fréquence/répartition); plus la nomenclature augmente, plus les mots sont rares. Un dictionnaire général peut contenir 300 mots (ciblage enfants), 3000 mots (aide aux étrangers) ou 30 000 (pour un adulte). Un dictionnaire général n'est donc pas un recensement total du lexique, ce sont les intentions de globalité et de ciblage qui importent (Rey-Debove 2005: 1).

Tot Rey-Debove identifică şi caracterul onomasiologic al dicţionarelor generale, monolingve, subliniind totodată importanţa datelor metalexicografice (indicaţii gramaticale), precum şi a ilustrării prin contexte (citate):

> En brève conclusion, le dictionnaire général monolingue d'une langue tente de décrire cette langue par le lexique, en produisant des exemples de signes intégrés dans

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

> une syntaxe avec leur morphosyntaxe. Grâce à l'exemple on accède: au sens du mot,à la grammaire et à la sémiotique d'une société à un moment donné. S'il est également morphologique il permet la construction correcte des néologismes... et a donc, en plus, un rôle onomasiologique permettant d'éviter les mots-valises et autres barbarismes (*ibidem*: 6).

De asemenea, DE trebuie să asigure corectitudinea definirii intrărilor selectate în raport cu datele științifice disponibile la momentul redactării. Amplitudinea microstructurii diferă de la un DE la altul. Potrivit lui Chomsky (*apud* Rey-Debove 2005: 6), ea conține, în principiu, pe lângă informațiile cu caracter semantic, informații cu caracter normativ (formal, fonetic, morfo-sintactic) și etimologic. Nu în ultimul rând, potrivit lui Rey-Debove, aceste dicționare ar trebui să includă și citate ilustrative ale sensului. Menționăm că, din lista dicționarelor cu caracter explicarit românești, consultate în această lucrare, numai DLR și NDU conțin citate ilustrative ale sensului și ale comportamentului unităților-intrare în discurs:

> Quant au programme de microstructure, il est plus ou moins riche. Selon Chomsky le programme minimal est: forme (graphique et phonique) catégorie (gramm., genre) et définition. Le programme maximal comporte toutes les informations sur le mot, en langue et en discours. Notamment, en langue: origine (étym., datations) analyse du signe (morphologie) champ phonique (homophones) sémantique (synonymes); en discours: morphosyntaxe (liaisons, accords, formes conjuguées). Mais je pense que l'essentiel de la pédagogie réside dans l'exemplification. C'est l'exemple forgé qui informe le mieux; l'exemple signé est plus arbitraire, n'ayant pas été écrit pour illustrer un mot! (*ibidem*: 6).

Țelurile multiple ale lexicografului, care includ, în tradiție clasică, exprimarea succintă, claritatea, precum și cantitatea exactă de informații, necesară pentru identificarea *definiendumului* sau dezambiguizarea și înțelegerea sensului trebuie dublate de o altă exigență, și anume aceea ca informațiile furnizate prin definiție să fie și corecte, din punct de vedere *științific.*Ne referim, desigur, la lexeme care aparțin diferitelor terminologii sau la cuvinte, precum cele discutate mai jos, care constituie categorii speciale și care nu mai pot fi glosate la întâmplare, ele fiind de obicei explicate prin intermediul unui *definiens* special, structurat conform unui *pattern* cerut de însăși natura *definiendumului.* Se evidențiază astfel clase importante de cuvinte care, în lexicografia modernă, nu mai pot fi redactate, explicate în DE, fără a consulta studii și lexicoane științifice de specialitate.

3. Obiectivul cercetării

Scopul lucrării este cercetarea modului de definire în DE a unor categorii speciale de cuvinte, în cazul de față *păsările,* cuvinte care beneficiază de un tratament lexicografic aparte, alcătuind paradigme ample, ce au atingere inevitabilă cu nomenclaturile și terminologiile din diferite domenii științifice (așa cum sunt, de pildă și insectele, peștii, plantele etc.).

4. Surse de informare

Sursele de informare la care recurge, în mod tradițional, lexicografia românească s-ar putea grupa în felul următor:

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

– surse lexicografice româneşti (dicţionare generale, enciclopedice, după caz, terminologice);

– surse lexicografice străine (dicţionare cu caracter general şi explictiv);

– studii de specialitate româneşti cu caracter de sinteză (din care lexicograful se informează pentru a identifica şi a descrie sensul lexemelor incluse); multe dintre acestea sunt, însă, vechi, posibil depăşite;

– enciclopedii, atlase;

– lucrări cu caracter neştiinţific (istorice, beletristice etc.), folosite doar ca materiale ilustrative a uzului în contexte, precum şi ca surse pentru atestări ale lexemelor incluse în dicţionare (citate). Trebuie precizat totuşi că nu toate DE recurg la cele patru categorii de surse enumerate. Cercetări ce tind a fi exhaustive le întreprinde DLR, aceasta fiindcă, pe lângă trăsăturile sale de dicţionar general, istoric, etimologic, explicativ etc., este şi dicţionar de tip *tezaur*.

Celelalte DE, dicţionare reprezentative ale lexicografiei româneşti din ultimele decenii la care vom face referire sunt: MDA, NDU, DEXI, DEX (2016). Acestea din urmă întreprind şi ele investigaţii, într-o măsură mai mică, prin apelul la sursele de informare pe care le utilizează şi DLR. Ele pot folosi anumite surse, lăsând de o parte altele, în funcţie de scopul pe care şi-l propun şi de concepţia autorilor. Astfel, NDU se remarcă prin faptul că recurge, ca şi DLR, la citate ilustrative, plasate după definiţie (desigur, fără ambiţia de a le considera prime atestări). În schimb, un dicţionar ca MDA, care reia în multe puncte ale sale DLR, renunţă la citate, insistând asupra aparatului metalexicografic (situat în paranteze drepte), uneori în defavoarea aspectelor definiţionale propriu-zise sau chiar a corectei alcătuiri a microstructurii sale.

Aşadar, am inclus în acest demers comparativ DLR (ediţia a II-a, aflată în stadiul de redactare a literelor *A–C* şi *F–I*) deoarece, deşi în profilul acestui dicţionar de anvergură primează trăsăturile de dicţionar *istoric*, *etimologi*c şi de *tezaur al limbii române*, componenta sa *explicativă* este şi ea fundamnetală, consistentă şi pune unele probleme de glosare similare acelora din restul dicţionarelor amintite. Ne vom opri în cele ce urmează asupra unei probleme de definire, întâlnite în procesul de redactare paralelă a ultimelor două dicţionare amintite, DEX şi DLR (litera *A*), problemă ce se regăseşte şi în celelalte DE (sau în ediţiile/tirajele anterioare ale DEX).

5. Metoda de lucru

Metoda utilizată este cea comparativă. Am procedat, în primul rând, la cercetarea studiilor de specialitate în care este tratat subiectul nostru – şi anume definirea cuvântului *acvilă,* luat ca exemplu de definire a clasei păsărilor –, trecându-le în revistă în diacronie, şi semnalând asemănările şi deosebirile dintre punctele de vedere ştiinţifice ale autorilor acestora.

În al doilea rând, am recurs la compararea definiţiilor lexemului *acvilă* din DE româneşti enumerate. În al treilea rând, am comparat definiţiile româneşti cu definiţiile lexemelor respective în dicţionare străine de anvergură (în format tipărit sau on-line), această ultimă operaţie având, în practica lexicografică românească, în mod tradiţional, valoare de argument de autoritate. Altfel spus, se întâmplă adesea ca, atunci când, pe parcursul redactării există păreri divergente cu privire la

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

corectitudinea unei definiții, să se recurgă automat la preluarea modelului oferit de DE străine, mai cu seamă cele franceze.

În ultimul rând, având în vedere faptul că nu am avut la dispoziție enciclopedii și atlase recente, necesare pentru cercetarea de față (de exemplu, volumele I–XI din *Fauna* nu tratează, în cuprinsul lor, problematica păsărilor), am efectuat căutări proprii pe site-urile oficiale ale unor societăți și organizații de profil recunoscute, din România, dar și din străinătate.

6. Lexemul *acvilă*

În cele ce urmează, ne vom opri asupra unei situații în care consultarea surselor tradiționale nu pare a mai fi suficientă pentru stabilirea conexiunii între *definiendum* și realitatea științifică desemnată. Este cazul cuvântului *acvilă,* aflat în lucru în vederea redactării literelor A–C din DLR și în vederea unei noi ediții a DEX.

Să urmărim ce date oferă sursele științifice mai vechi din acest domeniu, incluse în Bibliografia DLR și intens utilizate de către acest dicționar-tezaur. Precizăm că informațiile cuprinse în chenarele de mai jos, reprezintă sinteza clasificărilor din sursele cercetate:

6.1. Studii științifice

Cronologic, prima sursă la care ne referim este Simion Florea Marian:

> Numirea de Pajură se aplică de către poporul român ... mai mult numai [sic] paserilor uriașe și năzdrăvane, pe care nu le cunoaște din vedere ... pe cândpaserile cunoscute ornitologiștilor sub numele de *Aquillae,* românii nu le numesc Pajure, ci parte Acire, parte Vulturi și parte cu alte denumiri (Marian1883 I: 145).

O altă sursă de referință asupra căreia ne-am oprit, este I. Simionescu, autor care propune următoarea clasificare:

> Clasa păsărilor:
> – Grupa răpitoarelor (răpitoare de zi):
> – Familia *Vulturidelor*
> – Familia *Falconidelor:*
> – *Aquila chrysaetus*
> – *Aquila pennato* = vulturașul-cu-oglindă
> – *Aquila naevia* = vulturașul negru
> (precum și alte păsări, din ordinul *Accipiter:*
> – *Accipiter nisius* (Ulișorul sau Păsărarul) (Simionescu 938: 162–168).

Așadar, la Simionescu, diferitele *specii de acvilă* se circumscriu clasei *păsărilor*, grupei *răpitoarelor de zi* și familiei *Falconidae.*

În lucrarea *Păsările României (Ornis Romaniae)*, Dombrovski (1946: 22) stabilește următoarea taxonomie:

> Ordo Acc*i*pitres:
> 1. Familia *Falconide*:
> Genul *Falco*
> 2. Familia *Aquilide*:
> Genurile:

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

– Aquila
– Hieraëtus
– Buteo
– Circus
– [...] Aegypius (Dombrovski 1946: 22).

Ca atare, acest autor consideră că *acvila* este un *gen* de păsări, din familia *Aquilidae*, ordinul *Accipitres*.

Mai târziu, Dionise Linția propune și el o clasificare:

Ordinul Accipitres:
– Familia *Falconidae*
– Familia *Aquilidae (Buteonidae)*:
– *Aquila* (Linția 1954: 127).

din care rezultă următoarea ordonare: *acvila* se circumscrie ordinului *Accipitres* și familiei *Aquilidae*.

Este semnificativ faptul că Linția (1954: 127) atrage atenția asupra dificultății presupuse, la vremea respectivă, de o clasificare riguroasă a păsărilor răpitoare:

> Acest ordin [Accipitres n.n] este reprezentat pe toate cinci continente; până acum sunt cunoscute cinci sute șase specii... Ordinul păsărilor răpitoare se împarte în trei subordine, mai mult sau mai puțin bine circumscrise: *Subordo Pandiones*, *Accipitres* și *Serpentarii*. În țara noastră se întâlnesc numai specii care aparțin primelor două subordine; numărul lor atât ca specii, cât și ca indivizi este foarte mare (Linția 1954: 127).

afirmând, în plus (1954: 128):

> După cercetările și studiile mai recente ale lui Suschin și Pycraft, divizarea păsărilor răpitoare în *Vulturidae*, *Falconidae* și *Pandionidae* este irealizabilă; se pot diferenția numai două familii mari […] care eventual ar forma poate numai subordine speciale, sau cel puțin familii, anume *Falconidae* și *Aquilidae*, iar Vultanii formează numai o grupă (poate subfamilie) (*ibidem*).

Referindu-se tot la răpitoare, M.C. Băcescu alcătuiește, la rândul său, următoarea clasificare:

Clasa păsărilor (*Aves*):
– Grupa răpitoare:
– Ordinul *Accipitres* sau *Falconiformes*:
1. șoimi, corui, vânturei = Familia *Falconidae*
2. uli, căi, pajuri, vulturi = Familia *Aquilidae* sau *Buteonidae*
3. pajuri, brehanace = Specii de *Aquila* (Băcescu 1961:197).

Referindu-se la corespondența dintre cuvântul românesc *acvilă* și latinescul *Aquila* M.C. Băcescu precizează că cele două nu se suprapun și, deci, nu desemnează aceeași realitate extralingvistică, propunând chiar renunțarea la termenul românesc:

> Pentru aceste mari răpitoare n-avem suficiente date ornitofolclorice. Deoarece este grupul în care s-au creat cele mai multe denumiri artificiale, suntem de acord cu restrângerea nomenclaturii propusă de Rosetti-Bălănescu... cu următoarele modificări, provenite din păstrarea numelui popular principal ce reiese din studiul nostru: *Falco* =

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

şoim, corui, vânturei (nu numai şoim), *Aquila* = pajuri şi brehance (nu acvile) etc. (*ibidem*: 207).

Consultând volumul lui Dimitrie Radu, observăm că taxonomia indicată pentru *acvilă*, deşi prezintă mai multe detalii decât sursele citate anterior, este sintetică şi clară, coerent alcătuită. Autorul propune următoarea sistematizare:

Clasa *Aves:*
Subclasa *Carinates:*
Ordinul *Falconiformes:*
– Familia *Vulturidae*
– Familia *Sagittaridae*
– Familia *Falconidae*
– Familia *Accipitridae*(vulturi, acvile, uli, ereți, șorecari etc.):
Genul *Aquila:*
Specii:
– *Aquila Chrysaetos* (Acvila de munte)
– *Aquila Pomarina* (Acvila țipătoare mică)
– *Aquila Heliaca* (Acvila de câmp)
– *Aquila Rapax* (Acvila de stepă)
– *Aquila Clanga* (Acvila țipătoare mare) (Radu 1977: 21).

Ca atare, după Radu, *acvila (Aquila)* este un *gen,* incluzând mai multe specii *specii* (*Chrisaetos, Pomarina, Heliaca* etc.), care se circumscrie clasei păsărilor (*Aves*), ordinului *Falconiformes*şi familiei *Accipitridae:* Acvila = clasa *Aves (Păsări),* ordinul *Falconiformes,* genul *Aquila,* familia *Accipitridae.*

Privite în ansamblu, din sursele consultate se desprinde o nesiguranță a încadrării acvilei într-o paradigmă științifică bine delimitată, clară. Există puncte comune şi diferențieri, dintre care vom enumera câteva:

– în primul rând, se remarcă faptul că lucrările mai vechi (Simionescu, dar – potrivit lui Băcescu – şi Linția-Dombrowsky) alternează denumirile latineşti cu traducerile lor în română (de exemplu, la Simionescu, denumirea ordinului este în latină, *Accipiter*, dar termenii care denumesc familiile sunt adaptate în română (*Vulturidelor, Falconidelor*);

– ordinul *Accipiter* apare la Simionescu, Dombrowsky, Linția şi Băcescu, nu însă şi la Radu;

– familia *Falconidae* apare la toți cei cinci autori, diferența fiind aceea că Simionescu consideră că aceasta include câteva tipuri de acvilă, în timp ce Linția, Dombrowsky, Băcescu şi Radu exclud acest lucru;

– familia *Aquilidae* apare la Dombrowsky, Linția şi Băcescu, dar acesta din urmă exclude din lista păsărilor denumirea *acvilă*;

– mai mult, Băcescu se disociază clar de predecesorii săi, în special de Linția, în privința nomenclaturii populare a păsărilor din România:

> Dacă Licherdopol şi Dombrowsky s-au avântat mai puțin în sterilul domeniu al fabricării de nume populare, ținându-se mai mult de nomenclatura lui Marian..., Linția, în dorința de a pune la punct terminologia populară, a pornit de la concepția nesănătoasă a țărilor apusene..., aceea de a crea nume sau de a traduce numele științifice sau numele străine, la rândul lor creații de birou (Băcescu 1961: 181).

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

– cu toate că, pe de o parte, Băcescu excelează în consemnarea denumirilor populare ale acvilelor, în alcătuirea de paradigme sinonimice formate din aceste denumiri, precum și în descrierea mai amplă a acestora (în raport cu antecesorii săi), el menține adesea formulări poetice, neconforme cu o lucrare de ținută științifică:

> Acvilă = numele științific al pajurelor, popularizat și generalizat... nu numai la toate speciile de Aquila, ci și la alte genuri de mari răpitoare *Hieraëtus, Pandion*, ba chiar și la *Haliaëtus.* Ar trebui păstrat și extins frumosul nume de *Pajură* – cu aroma sa de basm – pentru cele două mari specii de *Aquila* menționat la Aciră, iar cel de *Brehanacă* pentru cele mai mici – ce latră ca un cățeluș – *Aquila pomarina* și *Aquila clanga* (Băcescu 1961: 29).

– de asemenea, familia *Acvilidae* nu este menționată la Radu (v. *supra*), sursă relativ modernă în raport cu Simionescu, Linția, Dombrowsky și Băcescu.

6.2. Studii științifice

a. Surse lexicografice românești

Am reprodus, pentru exemplificare, redactările lexemului *acvilă* în DE românești selectate. În plus, am consemnat și definiția din prima ediție a DEX:

DEX (1975)
ACVILĂ, *acvile*, s.f. Gen de păsări răpitoare de zi, mari, din familia *acvilidelor*, cu ciocul drept la bază şi încovoiat la vârf, colţul gurii ajungând sub ochi, cu gheare puternice şi cu aripi lungi şi a scuţite; pajură, aceră *(Aquila)*.

MDA I
ACVILĂ, *acvile,* s.f. Pasăre răpitoare mare, de zi, cu ciocul încovoiat la vârf, cu gheare puternice şi aripi lungi şi ascuţite (*Aquila*).

NDU
ACVILĂ, *acvile,* s.f. Vultur (mare) (*Aquila*).

DEXI
ACVILĂ, *acvile,* s.f. Pasăre răpitoare de zi, mare, din familia *acvilidelor*, cu ciocul drept la bază şi încovoiat la vârf, cu aripile lungi şi ascuţite şi cu ghearele puternice (*Aquila*).

DEX (1975, 2016)
ÁCVILĂ, *acvile*, s.f. Gen de păsări răpitoare de zi, mari, din familia *acvilidelor*, cu ciocul drept la bază şi înconvoiat la vârf, colţul gurii ajungând sub ochi, cu gheare puternice şi cu aripi lungi şi ascuţite; pajură, aceră (*Aquila*).

DLR
ÁCVILĂ – în lucru

În urma acestei treceri în revistă, constatăm că situația se prezintă în felul următor:
– DEX perpetuează definiția *acvilei* de la prima la ultima ediție;

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

– MDA, DEXI și DEX optează pentru definiția logică (de tip aristotelian, schematizată prin *genul proxim* + *diferențe specifice*), asociată cu cea alternativă (= denumirea latinească); diferențele apar din prima etapă a circumscrierii hiperonimice [(DEX: „gen de păsări"; MDA, DEXI: „pasăre" – reprezentând, de fapt, *clasa*]. Fiecare dicționar are libertatea de a decide ce tip de informații furnizează, în ce ordine, și mai ales cât de mult dorește să se apropie de glosările enciclopedice sau terminografice. Preferabilă este însă formula adoptată de DEX, deoarece termenul *acvilă* se referă la mai multe *specii*, iar hiperonimul speciei este *genul*, și nu *clasa* (păsări = lat. *aves*);

– NDU se rezumă la o definiție sinonimică, neconvingătoare (*acvila* = *vultur*). Procedeul de definire este irelevant pentru delimitarea sensului, sinonimul fiind parțial. Prin sinonimie, se face implicit trimiterea la lexemul *vultur,* unde, *sub voce,* nu este menționată nicio specie de acvilă și nici măcar *acvila*, ca termen general, sinonim;

– la nivelul microstructurii se observă că toate definițiile conțin hiponimul „tip principal" care, pe de o parte, nu este conform cu taxonomiile științifice, iar pe de altă parte, reprezintă o descriere vagă –„tip" [(dacă *acvila* este tip principal, care sunt tipurile secundare? Sunt prezente acestea în DE? Dacă da, cum se poate stabili legătura dintre ele etc.)].

Cât despre prezența termenului *acvilidă/acvilide* în DE cercetate, observăm:

– NDU, deși **nu** utilizează cuvântul *acvilidă* în definiția *acvilei,* îl înregistrează totuși ca intrare;

– *familia* este indicată numai în DEXI și DEX, însă denumirea acesteia este depășită, termenul *acvilide* lipsind din majoriatea surselor lexicografice străine, dar și din Radu;

– numai DEXI menționează, la termenul *acvilidă*, domeniul *ornitologie*;

– nicio definiție nu menționează datele diacronice ale lexemului *acvilidă*, omițând faptul că termenul este *învechit*.

b. Surse lexicografice străine

Așa cum am mai spus (v. *supra*), dicționarele franțuzești au constituit adesea, de-a lungul timpului, principalul model pentru DE românești, existând nu numai o tradiție, ci chiar o regulă nescrisă, o obligație de frecventare a acestora de către lexicografii noștri, înainte de a aborda un anumit mod de tratare a cuvintelor și de a adopta un anumit model definițional. S-a argumentat, pe bună dreptate, pe de o parte, că limba română este o limbă romanică, având o structură lexicală și morfologică apropiată de cea a limbii franceze, că împrumuturile lexicale din franceză au fost consistente în secolul al XIX-lea și, cel puțin, în prima jumătate a secolului al XX-lea, iar pe de altă parte, că lexicografia franceză însumează o vastă istorie și o importantă tradiție. Aceste argumente, incontestabile de altfel, au stat la baza preluării ca atare a multor modele lexicografice din sursele franceze. Acest procedeu nu ar fi trebuit, însă, să se transforme în preluarea *tale quale* a informațiilor conținute de definițiile străine, sau mai mult, chiar a definițiilor în întregime, așa cum s-a întâmplat uneori. Utilizarea unor surse de inspirație și de informare credibile nu ar trebui să substituie cercetarea proprie. Modelele nu pot oferi întotdeauna soluții absolute, viabile pentru fiecare caz în parte.

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

Recunoscând deopotrivă valoarea conținutului informațional lexical al dicționarelor englezești, le-am consultat, alături de DE franțuzești,ordonându-le cronologic. Am căutat, pe de o parte, să vedem ce date putem găsi în *algoritmul de definire* a cuvântului *acvilă* (*aigle* fr.; *eagle* engl.) în acestea, iar pe de altă parte, să vedem dacă vreuna dintre sursele lexicografice identifică, recunoaște și definește cuvântul *acvilide* (desigur, un echivalent al acestuia în engleză) ca intrare separată și ca nivel de circumscriere științifică a *acvile*:

É. LITTRÉ
AIGLE – Un des plus grands et le plus puissants de tous les oiseaux de proie.
AQUILIDES – nu există.

GRAND ROBERT
AIGLE – Oiseau rapace diurne (*Falconidé, ordre Falconiformes*) scientifiquement appellé *aquila*, à vue perçante, au bec...
AQUILIDÉS n.m. pl. = Zool. (Vx) Groupe de rapaces diurnes de meme extension que les Aquilinés, mais considéré comme comme une famille de l`ordre des Rapaces, et non comme une tribu de la grande famille des Falconides (vx.).

LAROUSSE COMPACT
AIGLE – Grand oiseau rapace diurne de l`hémisphère du Nord qui construit son aire...
AQUILIDES – nu este înregistrat.

PETIT LAROUSSE
AIGLE – Grand oiseau diurne de l`hémisphère du Nord qui construit son aire… – fără nicio clasificare științifică (clasă, ordin, familie).
AQUILIDES – nu este înregistrat.

PETIT ROBERT
AIGLE – Grand rapace diurne (*falconiformes*), au bec crochu, aux serres puissantes.
AQUILIDES – nu este înregistrat.

TLFi
AIGLE m. ou f. Oiseau de proie diurne (famille des *Aquilidés*), de très grande taille, d'une envergure très étendue, au bec crochu du bout, aux tarses emplumés aux serres puissantes et doué d'une vue perçante. *Aigle brun, impérial, noir, roux, royal; grand aigle*; *l'aigle trompette* ou *glatit – aquilidés* – nu este înregistrat.

WEBSTER`S ENCYCLOPEDIC
EAGLE – Any of several large, diurnal, *accipitrine* birds of pray, noted for their strenght, powers of flights and vision

WEBSTER`S UNABRIDGED
EAGLE Any of several large soaring birds of pray belonging to the hawks family of *Accipitridae*

SHORTER OXFORD DICTIONARY:
EAGLE Any or variouslarge diurnal birds of prey, belonging to the family *Accipitridae*.

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

COLLINS

EAGLE Any of various birds of prey of the genera *Aquila, Harpia,* etc., having large broad wings and strong soaring flight: family *Accipitridae*.

Rezultatele obținute sunt următoarele:

1. Ca și în cazul surselor lexicografice românești, algoritmul de definire a *acvilei* este diferit, de la un dicționar la altul, în funcție de specificul fiecăre lucrări în parte – succint, generalizant (Littré 1959) sau mai aplecat spre extinderi definiționale enciclopedice sau științifice.

2. Cât privește ocurența cuvântului *acvilide* (*aquilidé*), se pot consemna următoarele:

– dintre dicționarele franțuzești consultate, doar două înregistrează termenul *aquilidés,* respectiv, *Le Grand Robert* (1992) și TLFi;

– important de observat este însă că *Le Grand Robert* (1992) semnalează faptul că termenul, înregistrat ca intrare de sine stătătoare este învechit (= fr. *Vx.*). Altfel spus, el nu se mai folosește în clasificarea științifică modernă;

– la fel de semnificativ este faptul că *TLFi* nici măcar nu-l înregistrează ca intrare separată, ci doar ca unică ocurență, în definiția cuvântului *aigle*;

– în restul dicționarelor consultate *acvilide* (ori similar lat./engl.) nu este înregistrat;

– dicționarele englezești procedează la citarea familiei (lat.) *Accipitridae* în definirea cuvântului *eagle*, dovedind o mai mare coerență în acest sens (excepția o întâlnim la *Webster*, ediția din 1889, ediție care trimite la subfamilia *acciptrines*, asimilând probabil, *acvilele șoimilor – hawks*, în timp ce ediția 2001 optează, și ea, tot pentru familia *Accipitridae*);

– excluzând NDU, DE consultate menționează termenul vernacular „răpitoare”/„de pradă/de proie/of pray”;

– de asemenea, din aria de acoperire științifică a cuvântului, observăm că *acvila* reprezintă, de fapt, un termen tehnic ornitologic de popularizare, asimilabil genului *Aquila.* De altfel, valoare tehnică a termenului a fost consemnată, încă din 1913, în DA:

ACVILĂ s.f. (Ornit.) «Aigle» – Vultur. Neologism întrebuinţat numai ca termin tehnic al ornitologiei [...] – *N.* din lat. *aquila.*

Introducerea cuvântului *acvilide* (*s.f. pl.*)în formularea definițiilor lui *acvilă* atrage după sine, așadar, următoarele probleme:

– furnizarea, către utilizator, a unor informații depășite;

– obligația de a introduce în macrostructura DE respective a lexemului în cauză, cu mențiunea (învechit).

În legătură cu ultima observație, să urmărim care este reprezentarea lui *acvilide* în DE românești:

MDA I

ACVILÍDĂ, *acvilide*, s.f. 1. (La pl.) Familie de păsări răpitoare, având ca tip principal acvila (1). 2. Pasăre care face parte din familia acvilidelor (1).

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

NDU

ACVILÍDĂ, *acvilide*, s.f. (La pl.) Familie de păsări răpitoare de talie mare, al cărei tip este acvila; (şi la sg.) pasăre din această familie.

DEXI

ACVILÍDĂ, *acvilide*, s.f. (*ornit.; la pl.*) Familie de păsări răpitoare, având ca tip principal acvila; (*şi la sg*.) pasăre care face parte din această familie.

DEX

ACVILÍDĂ, *acvilide*, s.f. (La pl.) Familie de păsări răpitoare, având ca tip principal acvila **(1)**; (şi la sg.) pasăre care face parte din această familie.

În definiţiile DE de mai sus observăm următoarele:

– cea mai mare surpriză o oferă NDU care, deşi nu utilizează cuvântul *acvilidă* în definiţia *acvilei,* aşa cum ar fi fost de aşteptat, îl înregistrează totuşi ca intrare;

– o singură definiţie acordă atenţie mărcilor diatehnice, fiind precedată de indicaţia de domeniu (DEXI, *ornitologie*);

– nicio definiţie nu menţionează datele diacronice ale lexemului, omiţând faptul că termenul este *învechit*.

În privinţa conţinutului informaţional al microstructurii se observă că toate definiţiile citate recurg, în a doua parte a lor, cu valoare de exemplificare, la hiponimul, *„tip principal”* care, pe de o parte, nu este conform cu taxonomiile ştiinţifice, iar pe de altă parte reprezintă o descriere incompletă (dacă *acvila* este tip principal, care sunt tipurile secundare? Sunt prezente în DE? Dacă da, cum se poate stabili legătura dintre acestea etc.).

c. Surse online (nelexicografice)

În ultima etapă a analizei am cercetat câteva surse online nelexicografice. În acest sens, am întreprins căutări pe site-ul SOR (*Societatea ornitologică română*)[1] şi INPN (*Inventaire National du Patrimoine Naturel*)[2].

Rezultatele sunt următoarele:

– clasificarea ştiinţifică a acvilei, pusă la dispoziţie pe site-ul SOR arată că toate speciile de acvilă descrise[3] (*Heliaca*, *Nipalensis*, *Fasciata*, *Pomarina*, *Chrysaetos*, *Pennata*, *Clanga*) fac parte din ordinul *Falconiformes*, familia *Accipitridae*, genul *Aquila*.

– în ceea ce priveşte clasificarea oferită de INPN, aceasta este mai complexă, invocând şi taxonomiile vechi, aparţinând diverşilor cercetători în domeniu (Linné 1758, Veillot, 1822, Vigors, 1824 etc.). INPN face referire la ordinul superior *Accipitriformes* sau la subordinul sau familia *Accipitridae* (teoriile vechi diferind în acest punct);

– niciuna din surse nu menţine categoria *acvilide/aquilidés*.

[1] http://www.sor.ro/.

[2] L`INPN este realizat în parteneriat cu SEOF (Société d`Études Ornithologiques de France), v. https://inpn.mnhn.fr/accueil/a-propos-inpn.

[3] http://pasaridinromania.sor.ro/specii.

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

În ultimul rând, cu valoare de trecere în revistă și fără pretenția de argument de autoritate (dat fiind faptul că articolele din platforma respectivă nu sunt definitive, ci permanent supuse revizuirii, completării sau chiar ștergerii), invocăm datele oferite de Wikipedia[4] în paginile în română, franceză și engleză și descoperim următoarele descrieri:

1. „Acvila este un gen de păsări răpitoare de zi, mari, puternice, cu ciocul drept la bază și încovoiat la vârf, cu pene care acoperă picioarele până la degete, cu gheare puternice și cu aripi lungi și ascuțite. Acvila este o pasăre de pradă din ordinul Falconiformes, familia Accipitridae, sub familia Buteoninae".

2. «Le genre *Aquila* appartient à la famille des Accipitridés et regroupe des aigles qui ont pour caractéristique d'être de grande taille.»

3. „*Aquila* is the genus of *true eagles*. The genus name is Latin for „eagle"... It is often united with the buteos, sea eagles and other more heavyset *Accipitridae*, but more recently they appear to be less distinct from the more slender accipitrine hawks than previously believed".

Sintetizând, punctele comune celor trei surse online sunt: clasa *Aves* (păsări), genul *Aquila,* familia *Accipitridae,* precum și absența termenului *acvilide.* De asemenea, se observă faptul că informațiile oferite de acestea concordă atât între ele, cât și cu acelea din sursele românești (relativ) moderne, respectiv Radu (1977, v. *supra*), și D. ENC. (1993):

ACVILĂ (< lat. *aquila*) s.f. Numele a 10 specii din ordinul falconiformelor, răpitoare de zi, păsări mari, foarte agere, cu cioc puternic şi aripi lungi şi penaj, în general, cenuşiu-cafeniu (*Aquila*). Lipsa cristalizării unor definiții bazate pe achizițiile științifice actuale,pe informația din studiile moderne, precum și lipsa de uniformitate definițională în cadrul microstructurii reprezintă scăderi ale lucrărilor lexicografice. Dezideratul uniformizării definițiilor în cadrul aceloraşi paradigme semantice este unul vechi; cu toate acestea, neatins încă. Avem însă convingerea că noua ediție DEX, precum şi litera A (aflată în lucru) a DLR, vor depăși aceste neajunsuri.

9. Concluzii

O constatare generală este aceea că, uneori, dicționarele preferă să se inspire unele de la celelalte, nemaisimțind nevoia unei validări a informației venite din partea unei autorități științifice în domeniu. Această situație conduce la neconcordanțe între achizițiile științifice moderne și informația prezentată în dicționare, păguboase atât pentru ținuta dicționarelor în cauză, cât, mai ales, pentru corecta informare a utilizatorilor.

În vederea apariției viitoarelor ediții ale dicționarelor explicative existente, precum și a unor eventuale dicționare noi, diferite de cele existente actualmente pe piață, credem că cercetarea întreprinsă în paginile de mai sus impune următoarele concluzii:

– operațiile de redactare și de revizie vor trebui să țină cont, pe viitor, de consultarea atât a surselor de referință tradiționale, cât și a celor moderne (studii științifice sau surse lexicografice), precum și a celor virtuale; ca urmare, susținem

[4] https://ro.wikipedia.org/wiki/Acvil%C4%83

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

introducerea în procesul de documentare, a unora dintre sursele de informare on-line, fie ele site-uri specializate, care să conțină baze de date, lucrări științifice sau dicționare. Surselor on-line li se reproșează adesea, pe bună dreptate, fie instabilitatea (site-urile se pot închide, informația cuprinsă poate fi modificată „din mers" etc.), fie dificultatea pe care o presupun în stabilirea autenticității documentelor. Aceste neajunsuri ar putea fi evitate prin orientarea documentării on-line spre platformele și site-urile consacrate, afiliate unor universități de prestigiu sau unor centre de cercetare recunoscute, și prin consultarea documentelor în format pdf, care să conțină semnătura autorului, locul și data publicației (în cazul în care au fost publicate în format tradițional), indexarea științifică a publicației etc., altfel spus, care să ofere asumarea necesară din partea autorilor;

– crearea unei baze cât mai largi de texte din domeniile științifice, semnate de specialiști, care să servească drept exemple ilustrative, argumentative sau dezambiguitoare pentru lexemele care vor constitui corpusul dicționarelor în cauză;

– crearea unei celule permanente de consultanță cu echipe de specialiști din toate domeniile a căror terminologie este susceptibilă de a intra parțial sau punctual în DE (artă, istorie, arhitectură, medicină etc.) așa cum procedează, de pildă, *DEXI*, care să valideze corectitudinea definiției lexicografice sau care să ajute la definitivarea acesteia.

Bibliografie

A. Referințe bibliografice

Bidu-Vrănceanu 2000: Angela Bidu-Vrănceanu (coord.), *Lexic comun, lexic specializat*, București, Editura Universității din București.

Bidu-Vrănceanu 2010: Angela Bidu-Vrănceanu (coord.), *Terminologie și terminologii*, București, Editura Universității din București.

Băcescu 1961: M.C. Băcescu, *Păsările în nomenclatura şi viaţa poporului român*, [Bucureşti], Editura Academiei.

Borza 1968: Al. Borza et alii, *Dicţionar etnobotanic cuprinzând denumirile populare româneşti şi în alte limbi ale plantelor din România,* Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România.

Campos Martin 2009: N. Campos Martin, *Lexicographie et traduction (1): les différents types de dictionnaire : classement et typologie*, in *Entrecultura*,1, p. 317–349.

*** *Fauna*, 1951–2006, vol. I–XI, Bucureşti, Editura Academiei.

Guilbert 1969: L. Guilbert, *Dictionnaires et linguistique: essai de typologie des dictionnaires monolingues français contemporains*, „Langue française", n°2, *Le lexique*, sous la direction de Louis Guilbert, p. 4–29. Consulté le 26 janvier 2018 surwww.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_1969_num_2_1_5418.

Harhătă 2015: Bogdan Harhătă, *Informație enciclopedică în dicționarele românești din secolul al XIX-lea*, în „Dacoromania", Serie nouă, XX, nr. 2, p. 135–151.

Iordan 1957: I. Iordan, *Principes de définition dans les dictionnaires unilingues*, în *Mélanges linguistiques*, Publiés à l'occasion du VIIIe Congrès international des Linguistes à Oslo, du 5 au 9 août 1957, Bucarest, Éditions de l'Académie, p. 223–234.

Kasar 2008: Ö. Sü. Kasar, *Pour une typologie moderne des dictionnaires*, in „Synergies Turquie", n°1, p. 55–64, Université Technique de Yıldız.Consulté le 28 février 2018, sur https://gerflint.fr/Base/Turquie1/kasar.pdf.

Lara 1997: L.F. Lara, *Teoría del diccionario monolinguë*, México, El Colegio de México, Centro de Estudios Linguisticos y Literarios.

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

Linţia 1954–1955: Dionise Linţia, *Păsările din România*, vol. I–III, Bucureşti, Editura Academiei.
Marian 1883: Simion Florea Marian, *Ornitologia poporană română*, t. I–II, Cernăuţi, Tipografia lui R. Eckhardt.
Mel'čuk, Clas et alii 1995: Igor Mel'čuk, A. Clas, A. Polguère, *Introduction à la lexicologie explicative et combinatoire*, Éditions Duculot.
Opriş 2006: Tudor Opriş, *Enciclopedia lumii vii*, Bucureşti, Editura Garamond.
Quemada 1967: Bernard Quemada, *Les dictionnaires du français moderne, 1539–1836. Étude sur leurs histoires, leurs types et leurs méthodes*, Paris, Editiond Didier.
Radu 1977: Dimitrie Radu, *Păsările lumii*, Bucureşti, Editura Albatros.
Rey 1970: Alain Rey, *Typologie génétique des dictionnaires*, in „Langages", 5e année, n° 19, *La lexicographie*. p. 48–68; http://www.persee.fr/doc/lgge_0458-726x_1970_num_5_19_2591. Document généré le 31 mai 2016. Consulté le 12 février 2018 sur http://www.persee.fr/doc/lgge_0458-726x_1970_num_5_19_2591.
Rey-Debove 2005: Josette Rey-Debove, *Typologie des dictionnaires généraux monolingues de la langue actuelle*, in „Quaderni del CIRSIL –4 (2005)". Consulté le 1 février 2018 sur http://amsacta.unibo.it/2301/1/Debove.pdf.
Simionescu 1938: I. Simionescu, *Fauna României*, Bucureşti, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă „Regele Carol".
Sterian 2013: Florin Sterian, *Inventar al metodelor de definire lexicografică*, în „Limba română", LXII, 1, p. 88–98.
Von Dombrowski, Linţia 1946: Robert Ritter von Dombrowski, Dimitrie Linţia, *Păsările României (Ornis Romaniae)*, vol. I, Bucureşti, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă.

B. Dicționare

DA = *Dicţionarul limbii române*, Tomul I. Partea I: *A–B*. Bucureşti, Academia Română, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, 1913–1948.
COLLINS = *Collins Dictionary*; https://www.collinsdictionary.com/.
D. ENC. = *Dicţionar enciclopedic*, vol. I, *A–C*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1993.
MDE^2 = *Mic dicţionar enciclopedic*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Enciclopedică, Editura Univers Enciclopedic, 2008.
DEX (1975) =*Dicţionarul explicativ al limbii române* (*DEX)*, Academia Republicii Socialiste România, Institutul de Lingvistică din Bucureşti, Bucureşti, Editura Academiei, 1975.
DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţia a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Bucureşti, [Editura] Univers Enciclopedic, 1996.
DEX (2016) = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţie revăzută şi adăugită, [Tiraj nou], Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti". Bucureşti, [Editura] Univers Enciclopedic, 2016.
DEXI = *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, 2007, Chişinău, Arc & Gunivas, 2007.
GRAND ROBERT = Paul Robert, *Le Grand Robert de la langue française. Dictionnaire alphabetique et analogique de la langue française*, deuxieme édition, tome I, *A–Bio*, Le Robert, Paris, 1992.
DLR = *Dicţionarul limbii române (DLR)*, Serie nouă, ($I_{3-8,}$ III–V,VI–XIV), (VI_{1-2}), Bucureşti, Academia Republicii Populare Române; (VI_3–XI), Bucureşti, Academia Republicii Socialiste România; (XII–XIV, I_{3-8}, III–V), Bucureşti, Editura Academiei Române; 1965–2010.
LAROUSSE = *Larousse. Dictionnaire de français*, http://www.larousse.fr/.
LAROUSSE COMPACT = *Le Petit Larousse Compact. En couleurs*, Paris, Éditions Larousse, 2002.

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)

LAROUSSE ENCYCLOPEDIQUE = *Le Nouveau Larousse Encyclopedique. Dictionnaire en 2 volumes*, vol. I, *A–Kondo*, Paris, Éditions Larousse, 2003.
É. LITTRÉ = Émille Littré, *Dictionnaire de la langue françaises*, vol. I, Paris, Gallimard/Hachette, 1959.
LITTRÉ = Émille Littré, *Dictionnaire de la langue francaise*, vol. I, Paris, Gallimard/Hachette, 2016.
LITTRÉ = É. Littré, *Dictionnaire de la langue française*, Texte intégral, https://www.littre.org/.
MDA = *Micul dicţionar academic*, vol. I–IV: I (*A–C*), 2001; II (*D–H*), 2002; III (*I–Pr*), 2003, IV (*Pr–Z*), 2003, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.
MERRIAM WEBSTER = *Dictionary by Merriam Webster*, https://www.merriam-webster.com/.
NDU = *Noul dicţionar universal al limbii române*, 2006, Bucureşti–Chişinău, Litera Internaţional, 2006.
OXFORD = Oxford Learner's Dictionaires http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/.
PETIT LAROUSSE = *Le Petit Larousse. Grand format*, Paris, Éditions Larousse, 2006.
PETIT ROBERT = *Le Nouveau Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogiqe de la langue française*, Paris, Le Robert, 2010.
WEBSTER'S ENCYCLOPEDIC = *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*, New York, Gramercy Books, 1989.
WEBSTER'S UNABRIDGED = *Random house Webster's Unabridged Dictionary*, Second Edition, New York, Random House, 2001.
SHORTER OXFORD DICTIONARY = *Shorter Oxford English Dictionary,* Oxford, Oxford University Press, 2007.
TLFi = *Trésor de la Langue Française informatisé*, http://atilf.atilf.fr/.

C. Surse on-line

Inventaire National du Patrimoine Naturel (INPN): https://inpn.mnhn.fr/accueil/index
Societatea română de ornitologie (SOR): http://www.sor.ro/.
Wikipedia: https://www.wikipedia.org/.

Romanian Modern Explanatory Dictionaries. Scientific References

The paper aims to analyze how the main Romanian explanatory dictionaries deal with certain categories of nouns, which also implies a more precise glossary, and, implicitly, an adequate circumscription within the scientific taxonomies. In this case, we referred to the bird class and conducted a case study, referring specifically to the word Aquila. In the first stage of the analysis, we made a description of the general features characterizing the explanatory dictionaries and at the same time the essence of their complexity. In the second stage, I followed how the chosen word is dealt with in the main Romanian explanatory dictionaries, but also the sources that they used for the description and scientific classification of the referent. We have found that sometimes the dictionaries prefer to inspire each other, without the need to validate information from a scientific aortic in the field. This leads to inconsistencies between modern scientific acquisitions and information presented in dictionaries. On the other hand, the imperfections contained in the dictionaries are natural. They are due, on the one hand, to the immanent complexity of these glossaries, but also to a lexicographic inertia in relation to the sources of information substantiation. The inclusion of cutting-edge information from areas as varied as contemporary reality implies inherent difficulties, sometimes reflected by foreign dictionaries with a long tradition. We believe that these difficulties could be overcome, at least in part, by maintaining a permanent contact with specialists, and by refreshing the information sources of the dictionaries concerned.

BDD-A28908 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:00:09 UTC)